

Guddommeligt glimt

"Kristi forklarelse", 1408

Det altid spændende at kaste sig over nyt og uopdyrket land. Jeg har aldrig været i Rusland, men jeg har på det seneste været optaget af Ruslands interessante kunsthistorie. Det mest tankevækkende har været opdagelsen af, at den ældste, russiske billedkunst i lighed med arkitekturen på denne tid havde byzantinske forbilleder. Det Byzantinske Rige var jo en del af Romerriget, som igen havde aner i Antikken. Russerne overtog således både mosaikkunsten, freskomaleriet og ikonerne fra grækerne. Det menes ligefrem, at de ældste russiske ikoner antagelig er rent byzantinsk arbejde, ligesom udsmykningen af de ældste russiske kirker menes at være ledet af græske mestre. De græske kunstnere fortsatte med at præge den russiske billedkunst gennem hele middelalderen, men herefter begyndte russiske kunstnere selvstændigt at gøre sig gældende omkring klostrene, ved fyrstehofferne og i byer som Novgorod og Pskov.

Freskomaleri har sin rod i Italien, hvor det kaldes *buon fresco*. Det består i at farvepigment blandet med vand lægges på et tyndt lag af våd kalkpuds, og et af de mest imponerende italienske freskomalerier er jo Michelangelos (1475-1564) udformning af loftet i "Det Sixtinske Kapel". I Danmark er de tidligste kalkmalerier i kirkerne freskoer.

I 1300-tallet havde freskomaleriet sin storhedsperiode i Rusland, især omkring byen Novgorod som ligger ca. 150 km fra Sankt Petersborg. Den største mester var dog også græker, Feofan Gre), han menes at være ført i Konstantinopel og gennemførte studier i kunst og filosofi. Han flyttede i 1370 til Novgorod og i 1395 til Moskva. Hans fødselsdato er der usikkerhed om, men han menes at være død mellem 1405 og 1415. Han synes at være en fornyer af fresko- og ikonmaleriet, som i tidligere tid var karakteristisk ved sin kontemplative ro og harmoniske farveklange. Theofanes Grækeren malede dramatiske helgenskikkelser i ekspressionistisklignende, modsætningsfyldte farveklange. Det russiske ikonmaleris glansperiode falder dog

i det 14. og 15. århundrede, hvor vi støder på en række betydningsfulde ikonmalere. Blandt dem munken Andrej Rubljov (ca. 1360-1430), som først og fremmest er kendt for sin berømte ikon af "Den hellige livgivende treenighed". Rubljovs læremester var Feofan Grek, som i begyndelsen af 1400-tallet - med Rubljov som sin assistent - udsmykkede ikonostasen i Bebudelseskirken i Kreml. Her finder man hans "Kristi forklarelse", hvor Feofan Grek i særlig grad har arbejdet med lyset - Tabor-lyset, der udgår i en eksplosion fra den forklarede Jesus og i blå og hvide facetteringer giver genskin på Moses og Johannes og disciplene. Rubljov blev i 1988 erklæret for helgen i den russisk-ortodokse kirke med navnedag den 4. juli, ligesom der i 1969 blev skabt en film over hans liv. Ikonmalere har til sigte at indfange det guddommelige i mennesket i sin ikon. Derfor bliver ikonen aldrig et naturalistisk billede - selvom det er et billede af den og den bestemte person. Det afgørende er delagtigheden i det lys, som indefra gennemlyser personen. Forklarelsen på Bjerget bliver en kilde til troen på og håbet om menneskets forvandling, menneskets guddommeliggørelse.

I mod slutningen af den gammelrussiske periode, dvs. fra slutningen af 1500-tallet og frem til Peter den Store (1672-1725), først zar og senere kejser fra 1682 til 1725, forandrede det russisk-byzantinske maleri karakter under påvirkning fra vesteuropæisk renaissance og barok. Fremstående mænd lod sig afbillede på såkaldte portrætikon, til trods for kirkens billedforbud.

Ikonmaleriet kan dog ikke dø. Sideløbende med andre billedkunstneriske retninger har ikonmaleriet levet helt frem til vor tid i mange dele af verden. I Nordjylland har vi også haft en repræsentant for stilen. Landry Christensen fra Hjørring, som ved siden af sin urmagerforretning, malede ikoner, hvoraf en serie kan ses ved kordegnekontoret i Bistrupkirken i Hjørring. Selv var jeg så heldig at erhverve et af hans ikoner efter hans død i forbindelse med arrangement af en kunstudstilling på UCN- Læreruddannelsen, Aalborg, i 1996, foranlediget af hans kone.

I en turbulent tid, hvor verden hver eneste dag plages af politiske, religiøse og menneskelige modsætningsforhold, kan det være fredfyldt at lade øjet og sindet hvile i et ikonmaleri. Gid rejsen en dag måtte gå til Rusland, men ind til da er jeg glad for mit nordjyske eksemplar af stilarten på min væg i køkkenet.